

Essència 'vintage': de Neil Armstrong a 'Pulp Fiction'

Neil Armstrong camina damunt la lluna. NASA

JOAN JOSEP ISERN

Joan Josep Isern ens explica les seves impressions sobre el darrer llibre de Vicenç Pagès Jordà, 'Memòria vintage'

He d'anar molt carregat de feina perquè quan m'arriba un nou llibre de Vicenç Pagès Jordà no miri de clavar-li de seguida queixalada. El seu perfil d'autor d'ampli espectre em sembla molt interessant i, per tant, segueixo amb atenció tot el que fa.

Admeto que potser no sóc imparcial del tot perquè amb Pagès em passa una cosa que no em passa amb altres escriptors: compartim la dèria d'ordenar el món. Em refereixo a l'afició a confegir (ell molt més que jo, ja ho avanço) llistes, classificacions, fitxes, cànons, recopilacions, manuals o seleccions d'aquells

negociats pels quals ens interessem (que són un munt). Si hagués de posar un lema a aquesta síndrome diria que tot s'entén millor –és a dir, es comunica i es transfereix millor als altres– quan som capaços de documentar-ho de manera endreçada i entenedora. Un diccionari és, doncs, l'artefacte idoni per a simbolitzar aquesta dèria.

No és exactament el mateix cas, però un interès semblant em mereix Òscar Dalmau, un home que coneix, estima,

estudia i difon els referents musicals amb què jo i la meva generació vàrem créixer. Cosa que no tindria gaire mèrit... si no fos que Dalmau va néixer el 1974; és a dir, que entre ell i la meva generació hi ha una diferència d'un quart de segle.

Conspiracions fabrianes

Tornant a Vicenç Pagès, he de dir que no li ve d'ara, l'exhibició d'aquest desig d'ordenar i recopilar. El segon llibre que va publicar –*Grandeses i misèries dels premis literaris* (Llibres de l'Índex, 1991)– era una tria de mig miler de citacions publicades sobre el fenomen dels premis literaris. Però, de fet, ja al seu llibre de debut –*Cercles d'infinites combinacions* (Empúries, 1990)– el conte que donava títol al llibre explicava que un corrector editorial descobria la conspiració d'una enigmàtica secta a partir dels exemples posats per Pompeu Fabra en diverses entrades del seu *Diccionari general*. Un text que demostrava que l'autor havia escorcollat molt a fons les pàgines del Mestre i que, per cert, ha recuperat –augmentat pel que fa a exemples trobats al Fabra que reforcen la conspiració– en la molt recomanable tria que fa dos anys va editar Empúries amb el títol *Exorcismes: antologia personal*.

Després d'aquells inicis tan singulars hem vist Vicenç Pagès Jordà publicant manuals

–Un tramvia anomenat text (Empúries, 1998)–, seleccionant referències literàries –*Les olors en la literatura* (Vibop, 2018)–, fent una tria setmanal de textos per ser llegits seguint la roda del calendari durant dotze mesos –*El llibre de l'any* (La Butxaca, 2011)–, o confegint el seu cànon personal sobre temes diversos en llibres com *De Robinson Crusoe a Peter Pan: un cànon de literatura juvenil* (Proa, 2006); *La música i nosaltres* (Cossetània i Quaderns de la Font del Cargol, 2017); o l'esplèndid *Clàssics revisats* (Diputació de Girona, 2018). Sense oblidar la incrustació d'arxius, fitxers i llistes diverses enmig de

novel·les com *El món d'Horaci* (Empúries, 1995) o *Els jugadors de whist* (Empúries, 2009).

Per tot plegat el lector entendrà que consideri una bona notícia la publicació de *Memòria vintage* un llibre-diccionari que aplega exactament quatre-centes definicions centrades en el període que, com explica el subtítol, abasta els vint-i-cinc anys que separen l'arribada de l'home a la lluna, el 1969, i l'estrena de *Pulp Fiction*, el 1994 als EUA i l'any següent aquí. Un període que, comptant que Pagès va néixer a Figueres el 1963, abasta la infantesa, l'adolescència i

l'accés als primers nivells del món adult de la seva generació.

Per dir-ho d'una manera ràpida i matussera, *Memòria vintage* és un llibre del qual no formo part d'allò que en assumptes de màrqueting es denomina 'públic objectiu'. Nascut el 1950, pertanyo de ple a l'àmbit del 'camp' (definit a la pàgina 40) o, més exactament, diria que milito en el bàndol dels 'progres', retratats de manera ben precisa a l'entrada *Generació Tap* (p. 136). Això em permet de contemplar el panorama que Pagès desplega en el seu llibre d'una altra manera. No diré *au-dessus de la mêlée*, però sí tenint molt en compte la suggeridora distorsió que aporta el fet de valorar coses viscudes des de punts de vista generacionals diferents.

No és un exemple que surti en el llibre però això que ara diré em serveix per a il·lustrar el que vull dir: pels de la meua generació el concepte 'terra d'escudella' corresponia a un producte que es comprava a ca l'adroguer i que servia per a netejar olles, cassoles i pots, mentre que per a la generació següent va ser senzillament el nom d'un programa infantil de TVE.

Memòria personal

El que Vicenç Pagès fa a *Memòria vintage* no és pas un manifest generacional sinó el desplegament d'una extensa i documentada memòria personal on no hi ha lloc per a l'autocomplaença: certament, el període 1969-1994 era el temps de ser joves i (raonablement) feliços però era també l'època del garrot vil, els afusellaments, els es-

tats d'excepció i la persecució del català. Als *vintage* els va tocar de viure el moment de la frontissa entre el món analògic i el digital i, com a referents que els marcarien per a tota la vida, varen incorporar la música i el cinema; dues referències temàtiques sobre les quals Pagès parla extensament. També hi havia el món de l'esport com a referent però aquest és un àmbit que l'autor –acabo de dir que el llibre és una memòria personal– no aprofundeix gaire. Segurament perquè hi havia unes quantes coses que motivaven molt més el seu interès que no les gestes esportives i els herois dels estadis.

El format de diccionari és còmode perquè ordena el text alfabèticament i no força el lector a cenyir-se a un únic sistema de lectura; però sobretot és pràctic perquè evita l'establiment de jerarquies. Pagès, però, controla i per tant no hi ha res de casual o gratuït en aquest llibre. Comença amb el terme 'absència' que ja proporciona, tot just obrir el llibre, una bona definició del període: 'Contemplats amb perspectiva, els anys setanta i vuitanta destaquen per l'absència de tot el que avui trobem imprescindible per viure.' I acaba amb 'zoom' que li serveix per a acomiadar el lector amb una explicació del llibre que és a punt de deixar: 'El terme també podria designar el moviment bruscat, del general al particular i viceversa, que hem intentat imprimir a aquest diccionari.'

La fragmentació del text en peces d'extensió no gaire llarga permet l'ús de frases curtes, sentències quasi,

en les quals Vicenç Pagès es mostra molt eficient. És el cas de l'entrada 'transició' que, després de ser descrita en un 'crescendo' que comença amb Arias Navarro, el ploramiques, es clou amb un final contundent: 'Llavors, el 1996, Aznar va guanyar les eleccions i va començar la marxa enrere: la Transició prenia forma de palíndrom.' O quan, definint 'Kurt Waldheim', comença dient que cada generació té el seu disc dels Stones i el seu secretari general de l'ONU. Una afirmació frívola en aparença però que la clava: en el seu cas varen ser *Some Girls* (1978) i Waldheim; en el meu, *Aftermath* (1966) i U Thant.

O quan amb tres conceptes encadenats en té prou per a explicar l'evolució dels temps: en l'entrada 'bola' ens explica que d'aquest element imprescindible en els jocs a l'hora del pati els seus pares en deia 'bales' i els seus fills, en canvi, 'caniques'. Una gra-

dació similar a quan diu que 'a la boîte sonava Françoise Hardy, a la discoteca Demis Roussos, i al night club Pet Shop Boys'.

Les entrades dedicades a pel·lícules o directors són dignes de remarca: penso principalment en les entrades dedicades a *Mad Max*, Marisol o Ridley Scott. I en la brillant descripció de *Paris, Texas* com a catàleg de les diverses formes de comunicació en aquells anys, rematat amb la pirueta de considerar l'escena final del film una premonició del que després coneixeríem amb el nom de Skipe.

Llegir no feia vell

Implacable, per exemple, l'entrada 'la gran novel·la de Barcelona' on diu: 'Finalment apareixien els noms de Juan Marsé i Eduardo Mendoza, o fins i tot de Carmen Laforet, que havien escrit presumptes grans novel·les de Barcelona, al contrari de Josep Maria de

Sagarra o Mercè Rodoreda, que al seu costat eren considerats uns xitxarel·los.' O quan, unes pàgines després d'afirmar que 'llavors llegir no feia vell', acaba l'entrada dedicada a Manuel Vázquez Montalbán amb una altra frase remarcable: 'No sempre coincidíem amb les seves aproximacions, però les trobem a faltar.' O mostres d'autèntica pirotècnia literària com, per exemple, les entrades 'merda', 'noranta' o 'saló de màquines'. O sentències implacables com quan explica l'interès dels *vintage* pel Grup de Folk: 'érem tan ingenus que creiem que no calia resistir, que podíem –directament– celebrar.' O quan aborda els 'primers records': 'A totes les emissores Jeanette cantava "Soy rebelde", i Nino Bravo "Libre", en aquella dictadura on la rebel·lia es perseguia amb fúria i la llibertat no existia.'

Podria allargar més aquest compendi de detalls i celebrar, per exemple, la manera com estableix, a l'entrada 'Un, dos, tres', un paral·lelisme entre Don Cicuta o els Tacañones i entitats de nefasta actualitat com el Tribunal Suprem o el Constitucional.

L'estructura de *Memòria vintage* permet d'afrontar-ne la lectura de moltes maneres. Una seria anar saltant a la percaça de conceptes relacionats entre ells (en aquest sentit el llibre proposa uns quants itineraris interns). Una altra seria el mètode habitual: anar de la primera pàgina a la darrera. En el cas d'aquest llibre jo recomanaria de fer-ho així però amb una aturada prèvia en les entrades 'diccionari' i 'vintage' que marquen d'alguna manera les regles del joc que ens proposa l'autor.

En algun lloc he llegit que Pagès considera que la seva generació va ser la que es va avorrir més del segle passat. En tinc la meua opinió, però no crec que sigui ara el moment d'entrar en polèmiques. El fet cert és que tot l'arsenal de records, vivències, mites i desenganys que s'aplega a *Memòria vintage* demostra que aquella no va ser una generació malaguanyada. Després han vingut més experiments com la Generació X, els *millennials*, la Generació Z i les que em deixo al tinter o encara han de venir. Totes amb ganes d'ocupar el seu espai sota el sol. El futur té la paraula. Però jo no puc treure'm del cap aquella 'copla' de les generacions anteriors als *vintage* que cantava Antonio Molina i que venia a dir que 'el futur és molt fosc... treballant en el carbó'. ■■

John Travolta i Uma Thurman protagonitzen una de les escenes més emblemàtiques de 'Pulp Fiction'. IMDb